

Круп'як Ірина Йосифівна

к. е н., старший викладач кафедри фінансів ім. С.І. Юрія ТНЕУ

ФІНАНСОВІ ДОМІНАНТИ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В умовах економічної нестабільності невизначеність стратегічних пріоритетів розвитку окремих регіонів, неефективне використання переваг їх фінансового потенціалу та неготовність до неухильно зростаючого конкурентного тиску у боротьбі за фінансові ресурси призвели до посилення негативних тенденцій макроекономічної динаміки. Відтак, виокремлення фінансових домінант розвитку регіону, визначає не тільки його напрями та найближчі перспективи, а й зумовлює довгостроковий поступ.

Окремі теоретичні та практичні аспекти фінансування регіонів відображені у працях вітчизняних вчених: М. Барановського, З. Варналія, І. Вахович, В. Галушак, З. Герасимчук, Т. Голікової, Б. Данилишина, М. Долішного, О. Другова, Л. Зайцевої, І. Камінської, М. Карліна, В. Пилипів, С. Писаренко, В. Чужикова, А. Швецова, Я. Шевчука, І. Школи, С. Юрія та інших. Аналіз особливостей політики розвитку регіонів здійснювали такі зарубіжні науковці і практики, як Р. Бінгем, Е. Гіл, Т. Жерейсаті, Д. Кларк, Г. Райт, В. Стевенс, Г. Холіс. Однак, маючи значний практичний інтерес, виокремлення фінансових домінант розвитку регіонів не знайшло належного висвітлення у наукових працях.

Утвердження ринкових умов функціонування економіки регіонів зумовлює необхідність створення мережі малих спеціалізованих підприємств, що достатньо швидко реагують на зміни у попиті на споживчі товари. Такі підприємства за рахунок прискореного обороту обігового капіталу можуть забезпечити високу соціальну та економічну ефективність, сприяти зниженню цін на споживчі товари та цін на кінцеву продукцію великих підприємств, а,

отже, значно підвищити конкурентоспроможність виробництва в межах регіонів.

Основною проблемою розвитку малого підприємництва в окремих регіонах є нестача власних та обмежені можливості залучення зовнішніх фінансових ресурсів, а саме фінансових ресурсів залучених суб'єктами малого підприємництва на фінансово-кредитному ринку, державних фінансових ресурсів, ресурсів міжнародних фондів, організацій, а також приватних осіб. Так, у Тернопільській області за рахунок прибутку фінансується лише 60% витрат на інвестиції, а для досягнення високих темпів розвитку та фінансування ще 40% витрат суб'єктам малого підприємництва необхідно залучати фінансові ресурси ззовні. При цьому, державне фінансування розвитку малого підприємництва в цьому регіоні практично відсутнє. Активізувати державну підтримку розвитку малого підприємництва можна за рахунок збільшення частки податкових надходжень, яка залишається в місцевих бюджетах, або шляхом передбачення необхідного фінансування у державному бюджеті та здійснення «повернення» коштів у регіон через Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва. Важливе значення має також впровадження в регіоні практики мікрокредитування підприємницької діяльності суб'єктів господарювання – фізичних та юридичних осіб на основі конкурсного відбору бізнес-планів, оскільки за рахунок мікрокредитування забезпечується фінансова підтримка тих громадян і суб'єктів підприємницької діяльності, що розпочинають свою діяльність.

Для фінансового забезпечення розвитку регіонів доцільним є залучення інвестицій на основі створення загального сприятливого інвестиційного клімату для всіх видів капіталів. При цьому, головними причинами, що зумовлюють зростання нерівномірності показників інвестиційної діяльності, невисоку інвестиційну привабливість окремих регіонів, є припинення державного інвестування багатьох сфер економіки, вузькість внутрішнього ринку, високий податковий і адміністративний тиск на бізнес, який намагається конкурувати, а не отримувати ренту, відсутність практичної більшості ринкових інститутів –

корпоративного сектору, ринку цінних паперів, вплив трудових ресурсів та капіталу. Саме тому, для залучення інвестицій необхідно визначити рівень потреб регіону в інвестиціях, пріоритети інвестування у критичних структуроформуючих галузях економічної діяльності, які спроможні дати поштовх інтенсифікації соціально-економічного розвитку регіону, особливості відтворювальних процесів та ефективність можливих витрат у довгостроковому періоді. Даному процесу сприятиме: паритетне поєднання прямих та портфельних інвестицій в економіку регіону, що враховує як інтереси самого підприємства, так і регіону в цілому; стимулювання інвестиційної діяльності за рахунок власних коштів підприємств; податкове стимулювання процесу реінвестування в економіку регіону; залучення коштів банківської системи та заощаджень населення. При цьому, для мобілізації інвестицій доцільно залучити в інвестиційний процес кошти населення з метою вирішення основних завдань соціального розвитку регіону. Проте, в окремих регіонах цей резерв інвестиційних ресурсів знаходиться поза увагою державницьких структур, спостерігається відверте нехтування приватним інвестором – фізичною особою. З іншого боку, важливо врахувати надзвичайно низький рівень довіри населення до держави через знецінення вкладів населення. За таких обставин наявні у приватних інвесторів фінансові ресурси не трансформуються в необхідні для економіки регіону довготермінові кредити.

Суттєвою проблемою в сфері міжбюджетних відносин є те, що дохідна частина місцевих бюджетів окремих регіонів формується, в основному, за рахунок відрахувань від загальнодержавних податків і зборів, нормативи яких щорічно змінюються. При цьому, розрахунок трансфертів здійснюється на основі приросту фактичних доходів та спричиняє скорочення останніх, оскільки збільшення доходів у регіонах передбачає зменшення трансфертів їх місцевим бюджетам з державного бюджету. Таким чином, фактично діючий порядок фінансування витрат місцевих бюджетів є антистимулом до розширення податкової бази. Обмеженість податкових надходжень до місцевих бюджетів і невирішеність проблем соціального захисту населення пояснюється

також тим, що половина підприємств регіонів є збитковою, а середньомісячна заробітна плата їх працівників нижча від середнього прожиткового мінімуму. Недосконалим в регіонах є також порядок розподілу трансфертів. Так, щорічний розподіл дотацій місцевим бюджетам здійснюється на основі суб'єктивних оцінок розриву між прогнозними обсягами доходів та видатків бюджетів, що спонукає місцеві бюджети до утримання неефективної соціальної інфраструктури, нагромадження кредиторської заборгованості. В цьому контексті для забезпечення достатньої та стабільної фінансової бази регіонів важливе значення має стратегічне реформування системи міжбюджетних відносин, що сприятиме їх економічному розвитку, зростанню рівня життя їх населення та стане міцною основою загальнодержавного поступу.

В умовах економічної нестабільності доцільно також передбачити принципово нову модель зростання кредитного портфелю банківських установ, що спрямована на кредитування всіх видів економічної діяльності, які дозволяють підвищити конкурентоспроможність, скоротити імпорт і збільшити експортний потенціал регіону. Однак, у 2009-2014 роках у всіх регіонах України гостро стояла проблема кредитування пріоритетних напрямів розвитку економіки. При цьому, нераціональна кредитна політика комерційних банків стала однією з причин обмеження кредитування виробництва та розгортання інфляційних процесів.

Незадовільний фінансовий стан більшості підприємств АПК в регіонах, не дозволяє забезпечити процес не тільки розширеного, а в багатьох випадках і простого відтворення за рахунок власних фінансових ресурсів. Водночас, в Тернопільській області у 2009-2011 роках позитивній динаміці індексів продукції промисловості (з 108% у 2009 році до 124% у 2011 році) сприяла направленість промисловості на екстенсивний шлях розвитку за рахунок використання вільних виробничих потужностей у посткризовий період. Однак, до кінця 2014 року цей показник скоротився на 7,5 % та склав 116, 5% [2]. Саме тому, доцільним є покращення фінансування розвитку агропромислового комплексу шляхом субсидування видатків по сплаті відсотків за кредитами,

застосування фінансового лізингу, нефінансових інвестицій, що дозволить підвищити конкурентоспроможність і стійкість промислового та сільськогосподарського виробництва у регіонах.

Таким чином, в умовах економічної нестабільності врахування фінансових доміант розвитку регіону сприятиме: підвищенню рівня його фінансового забезпечення; збільшенню обсягів інвестицій в основний капітал та прямих іноземних інвестицій при одночасному зменшенні асиметрії за цими показниками; забезпеченню належного рівня бюджетних надходжень і скороченню податкового навантаження, що стимулюватиме інвестиційний процес та структурну перебудову економіки регіону; розширенню практики банківського та бюджетного кредитування пріоритетних галузей і виробництв регіону; підвищенню рівня життя населення та зменшенню диспропорцій за соціальними показниками; створенню умов для розвитку малого підприємництва та зростання доходів суб'єктів господарювання.

Література:

1. Александров І. О. Стратегія сталого розвитку регіону: монографія / [І. О. Александров, О. Ф. Коновалов, О. В. Половян, О. В. Логачова, М. Ю. Тарасова]. – НАН України, Ін-т екон. пром-ті, Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2010. – 203 с.
2. Державна служба статистики України. Статистична інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Юрій С. І. Проблеми фінансового забезпечення розвитку депресивних територій в умовах трансформації економічних процесів / С. І. Юрій, І. Й. Круп'як // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України. – 2008. – Випуск 13. – С. 5–11.